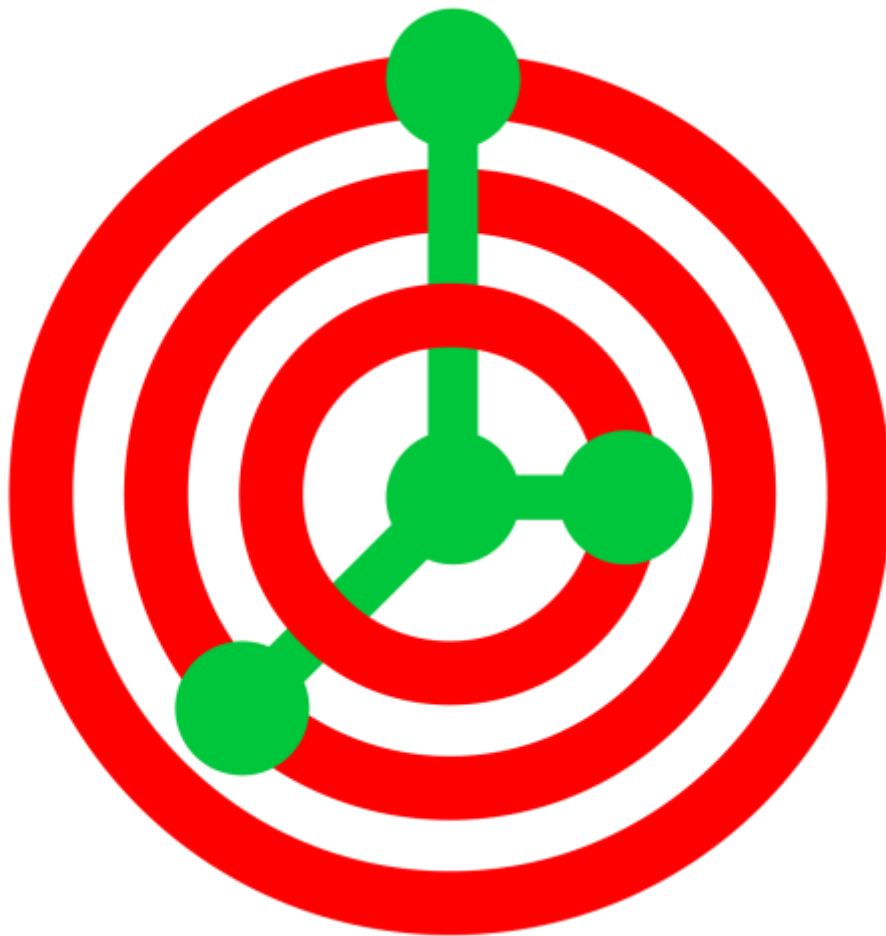

Sonda do fungování
úvodní fáze implementace
Dávky státní sociální pomoci

Červen 2026

Mikoláš Opletal

Platforma pro sociální bydlení, z. s.

Publikace vznikla jako výstup projektu **Posílení a rozvoj systémových řešení v TOP 20 obcích s nejvyšším podílem bytové nouze**, reg. č. CZ.03.02.02/00/22_027/0001270, který byl realizován v letech 2023–2026. Projekt byl financovaný z programu Operační program Zaměstnanost plus.

Toto dílo Sonda do fungování úvodní fáze implementace Dávky státní sociální pomoci je licencováno pod licencí Creative Commons [CC BY 4.0. Licenční podmínky navštivte na adrese CC BY 4.0 Právní ujednání | Uved'te původ 4.0 Mezinárodní | Creative Commons.](#)

Spolufinancováno
Evropskou unií

 Platforma
pro sociální bydlení

Obsah

Manažerské shrnutí	5
Záměr sondy.....	6
Limity sondy.....	7
Problémy v první fázi implementace	8
Mimořádná okamžitá pomoc a její nahodilá distribuce.....	13
Přesnost odhadů dopadů reformy.....	14
Záplatová oprava a její dopady	18
Nutné změny v systému.....	21
Doporučení pro příjemce a spolupracující odborníky	25
Závěr	26

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

DSSP – dávka státní sociální pomoci

MOP – mimořádná okamžitá pomoc

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO – nestátní neziskové organizace

SPOT – Centrum pro společenské otázky – SPOT

ÚP – úřad práce

Manažerské shrnutí

Sonda mapuje první fáze vyplácení nové dávky státní sociální pomoci.

Nemůže provádět analýzu metodických materiálů a toho, jak se staví k některým původně nejasným situacím, poněvadž ke dni vydání oficiální metodický materiál neexistuje a nejasnosti se řeší systémem otázek a odpovědí na neveřejném Sharepointu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Je ale možné potvrdit zásadní nepřesnost dat, ze kterých se stanovují normativy. Mnoho klientů a klientek sociálních služeb pozoruje zásadní propad ve svých příjmech i o několik tisíc korun měsíčně. Nejhuře reforma dopadá na malé domácnosti, obzvláště pak na ty zatížené exekucemi nebo insolventami. Sonda se pak více do detailu zabývá technickými problémy při implementaci, jako jsou opakované výzvy k doložení stejné informace, chybné posuzování pobytových služeb jako společných domácností a nemožnost určit zvláštního příjemce dávky ve vhodných případech.

Text zpochybňuje na základě rozhovorů s pracovníky úřadu práce a zkušeností sociálních služeb stanovisko, že se problémy při rozběhu dávek dají systematicky řešit dávkou mimořádné okamžité pomoci, protože její distribuce je veskrze nahodilá a různí lidé nad jejím smyslem přemýšlejí různě.

Po hrubé analýze možných dopadů aktuálně schválené změny DSSP text nabízí několik cest, jak současný stav dávky zlepšit:

- Pracovat s tržním nájemným
- Zahrnovat do výpočtu exekuce a insolvence
- Zamezit odebírání dávek na bydlení při domnělé nespolupráci domácnosti

Sonda zároveň reflektuje, že systémové změny mohou trvat delší čas, proto obcím a spolupracujícím odborníkům doporučuje:

- Podávat žádosti o mimořádnou okamžitou pomoc, právě kvůli nahodilosti přidělování
- Odvolávat se při pocitu špatně vypočtené dávky kvůli četnosti nejasností ve výpočtech
- Metodické dotazy směřovat přímo na MPSV

Záměr sondy

Následující text slouží jako shrnutí dosavadního pozorování rozjezdu dávky státní sociální pomoci od jejího spuštění zhruba do konce června 2026.

Jeho cílem je představit výzvy spojené s implementací, systémové problémy, které implementace přinesla, výhled úpravy dávky do budoucna a návrhy Platformy pro sociální bydlení na úpravy parametrů, které by lépe reagovaly na situaci českých domácností závislých na těchto dávkách, které jim pomáhají udržet si bydlení.

Materiál vychází ze zkušeností poskytovatelů sociálních služeb v oblasti bydlení, rozhovorů vedených se zaměstnanci úřadu práce a oficiálních vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí.

Jako Platforma pro sociální bydlení jsme se směrem k nové dávce vyjadřovali v uplynulých dvou letech spíše kriticky, protože vnímáme, že ačkoliv je zjednodušení dávkového systému přínosné, celá reforma přináší pro současné příjemce a příjemkyně dávek spíše zhoršení, ať už v oblasti srozumitelnosti dávky, nebo výše příjmu. I na základě toho se text soustředí spíše na ověření a potvrzení či vyvrácení předešlých odhadů o vývoji implementace.

Současně ale není záměrem textu dávku za každou cenu kritizovat, protože už teď víme i od řady poskytovatelů sociálních služeb, že některým jejich klientům a klientkám se situace zlepšila a změnu vítají. Je navíc politickou realitou, že dávka státní sociální pomoci v tomto stavu přinejmenším v blízké době zůstane. Cílem je tedy identifikovat dílčí opravitelná slepá místa, na která je možné se lépe připravit z hlediska žadatelů a žadatelek, a která mohou sloužit ke změně parametrů a pravidel v budoucnu.

Text byl vypracován v rámci projektu *Posílení a rozvoj systémových řešení v TOP 20 obcích s nejvyšším podílem bytové nouze* a je tím pádem i materiálem pro obce s vysokou mírou sociálního vyloučení, které chtějí mít možnost dobře zaměřit svoji bytovou a sociální politiku ve vztahu k centrálně nastaveným dávkám.

Limity sondy

Sonda je limitovaná počtem zkušeností, ke kterým měl autor přístup. Je tedy možné, že některé popisované příklady nejsou široce rozšířenou praxí, ale spíš osamoceným rozhodnutím bez systémového dopadu.

Stejně tak hloubkové rozhovory proběhly pouze se třemi pracovníky a pracovníci úřadů práce, což je způsobeno častou neochotou zaměstnanců a zaměstnankyň o tématu hovořit s třetí stranou, poněvadž metodiky úřadu práce veřejné vyjadřování pracovníků zakazují. To sice neplatí pro anonymizované výzkumné rozhovory, ale k probrání tohoto rozdílu už se často není možné dostat.

Poznatky vycházejí především z vlastních dat a výpočtů a jsou doprovázeny terénními zkušenostmi sociálních služeb. Hlubší vstupy od Ministerstva práce a sociálních věcí nemá autor k dispozici, protože MPSV v době tvorby materiálu odmítlo spolupráci třetích stran na evaluaci dávky. Z tohoto důvodu je možné

vycházet jen z veřejně dostupných dat, stanovisek a setkání pro odbornou veřejnost.

Posledním limitem evaluace metodických materiálů je jejich absence.

Ministerstvo v tuto chvíli nemá oficiální metodiku k DSSP. Nejasné situace se řeší skrze interní systém na bázi otázek a odpovědí, přičemž odpovědi jsou následně závazné pro pracovníky a pracovnice úřadu, ale nejsou nikde zveřejněny.

Experti MPSV a úřadu práce na druhou stranu reagují v adekvátních časových lhůtách na konkrétní dotazy odborné veřejnosti. Informace tedy nejsou zcela nejasné, na druhou stranu se často přenáší ústní tradicí mezi sociálními službami, aniž by byl jasný jejich zdroj.

Problémy v první fázi implementace

Nastavení normativů

Základním a neodmyslitelným prvním problémem implementace je propad příjmů velké části oprávněných žadatelů a žadatelek.

Analýza Ministerstva práce a sociálních věcí¹ uvádí propad příjmů u 57,2 % současných žadatelů a žadatelek. Už to je významné vychýlení od původní proklamace při prosazování politiky, kde byl dopad odhadnut na zlepšení u zhruba třetiny žadatelů, stejný stav u další třetiny a zhoršení u poslední třetiny. Zásadnější je ale sledovat, kde se pokles odehrál, výsledný dopad totiž neodpovídá původní proklamaci, že negativní dopad bude nejsilnější pro domácnosti, které se “nesnaží”, a naopak pomůže těm aktivním.

---

¹ Analýza nebyla oficiálně zveřejněna, vyšla formou novinových článků.

Hlavním indikátorem propadu je velikost domácnosti. Z tohoto důvodu jsou i oproti původním odhadům Platformy skupinou, u které se příjmy propadly nejčastěji, samostatně žijící senioři nad 65 let.

To je způsobeno dvěma faktory: přísně nastavenými energetickými paušály, které byly poslaneckým návrhem poslance Martina Dlouhého č. 6137 poníženy oproti původnímu ministerskému návrhu, a příliš nízkými normativy pro malé domácnosti, které dostatečně nedorovná ani zranitelnost domácnosti. U seniorů se pak kvůli nižším normativům zásadněji projeví absence pracovního bonusu, který měl nízké normativy dorovnávat, ale z logiky věci tak nečiní u lidí, kteří nemohou být pracovně aktivní.

Významný propad je potřeba podtrhnout i u ostatních malých domácností.

V kontextu tohoto textu je zásadní zmínit, že jde často o lidi v nepříznivé sociální situaci, kteří žijí o samotě kvůli absenci jiných alternativ, nebo o chudší pracující. Ze zpětné vazby sociálních služeb víme, že dopady na klienty a klientky v Housing Led projektech jsou dopady dávky velmi závažné, protože se často jedná o malé domácnosti v tržních nájmech, které kvůli své náročné životní situaci mají, zvláště v úvodních fázích podpory, problém s plnohodnotným zapojením do pracovního procesu.

A i ve chvíli, kdy mají klienti a klientky služeb zásadnější zdravotní komplikace, tak vyřízení invalidního důchodu u nich může trvat velmi dlouhou dobu.

Každopádně platí, že jak v případech budoucího zapojení do pracovního procesu, tak v situaci, kdy klienti žádají o invalidní důchod, je potřeba čas, zatímco kalkulace DSSP i u těchto domácností počítá s okamžitým zapojením do pracovního procesu pro úvodní výpočet dávek.

K ilustraci zde prezentujeme několik situací klientů a klientek sociálních služeb, které nám anonymizované kazuistiky zaslaly. Některá čísla byla službami zaokrouhlena, jedná se o výběr reprezentativních příkladů malých domácností závislých na státní podpoře.

Rozdíl v příjmech ženy v II. stupni invalidního důchodu vychovávající znevýhodněnou dceru

Čisté nájemné	8 832 Kč		
Zálohy za služby	6 412 Kč		
Zálohy za energie	3 000 Kč		
CELKEM	→	18 244 Kč	
Další příjem - invalidní důchod	12 744 Kč		
Příspěvek na bydlení	13 165 Kč	Složka bydlení	11650 Kč
Příspěvek na živobytí	966 Kč	Složka živobytí	0 Kč
Doplatek na bydlení	6 554 Kč		
Přídavek na dítě	1470 Kč	Bonus na dítě	1000 Kč
		Pracovní bonus	0 Kč
CELKEM	→	22 155 Kč	CELKEM → 12 650 Kč
Zbytkový příjem	16650 Kč	Zbytkový příjem	7150 Kč

Rozdíl v příjmech pracující ženy v menším městě na Moravě zatížené insolvenčními

Čisté nájemné	9800 Kč		
Zálohy za služby	2000 Kč		
Zálohy za energie	2 000 Kč		
CELKEM	→	13 800Kč	
Příjem ze zaměstnání	19011 Kč		
Insolvenční srážky	3272 Kč		
Příspěvek na bydlení	5000 Kč	Složka bydlení	3250 Kč
Příspěvek na živobytí	0 Kč	Složka živobytí	0 Kč
Doplatek na bydlení	0Kč		
Přídavek na dítě	0 Kč	Bonus na dítě	0 Kč
		Pracovní bonus	0 Kč
CELKEM	→	5000 Kč	CELKEM → 3250 Kč
Zbytkový příjem	6939Kč	Zbytkový příjem	5189 Kč

Rozdíl v příjmech starobního důchodce z Prahy

Nájem	9000 Kč		
Zálohy za služby	2000 Kč		
Zálohy za energie	4 000 Kč		
CELKEM	→	15000 Kč	
Starobní důchod	9800 Kč		
Príspevek na bydléní	12060 Kč	Složka bydléní	11272 Kč
Príspevek na živobytí	401 Kč	Složka živobytí	0 Kč
Doplatek na bydléní	539 Kč		
Přídavek na dítě	0 Kč	Bonus na dítě	0 Kč
		Pracovní bonus	0 Kč
CELKEM	→	13000 Kč	CELKEM → 11272 Kč
Zbytkový příjem	7800 Kč	Zbytkový příjem	6072 Kč

Jak z dat MPSV, tak ze zkušeností sociálních služeb je možné dovodit, že propady se v dávce nedějí záměrně, ale jsou dopadem nedostatečně promyšlené změny, která byla přijata bez dostatečného zvážení dopadu v praxi. Proto se dějí i domácnostem, které byly v reformě označovány za ty, které si mají polepšit. Důvodem nízkých normativů je špatná práce s jejich tvorbou, kdy se normativy neurčují podle tržního nájemného – toto bude více rozebráno v další kapitole.

Technické problémy a chyby ve vyhodnocování dávek

V technickém rozhraní se i k datu vydání stále opakují chyby. Nejčastější jsou opakované výzvy k doložení již doložených informací, které zřejmě systém odesílá bez vědomí úředníků, kteří to následně s klienty řeší. To obecně oslabuje komunikaci mezi úřadem a žadatelem, protože žadatel si zároveň nikdy nemůže být jistý, že se jedná o chybu. V některých případech by tento dojem mohl být vyhodnocen jako nespolupráce s úřadem a mohl by vést i k odebrání dávky.

Pobytové sociální služby taktéž řeší neočekávaný problém, který při projednávání politiky nebyl avizován – systém vyhodnocuje jejich klienty na pokoji jako společnou domácnost. To velmi snižuje jejich dávky a pro služby to znamená zásadní propad příjmů v době, kdy se už tak řeší jejich podfinancovanost. Situace je tak vyhodnocována, i když je zřejmé, že spolu dané osoby jednu domácnost netvoří a není mezi nimi žádná vazba. V kombinaci s 80% normativem u nebytových prostor (který obecně dává smysl) jsou pak dávky směřující například do azylových domů kriticky nízké.

Dalším systémovým problémem je nezasílání upozornění v případě přiznání dávky v krácené míře nebo například neuznání jedné složky. Toto upozornění dostávají žadatelé, kterým byla dávka jako celek zamítnuta, a mohou se tak odvolat, ale v případě částečné úspěšnosti již k upozornění v mnoha případech nedochází. To může vyústit v zásadní ohrožení domácnosti, které byla – například i kvůli nedorozumění či administrativní chybě – přiznána výrazně nižší než očekávaná dávka.

V některých případech se služby setkávají s rozhodnutími, která nemají rozepsaný výpočet dávky. Tedy není možné vůbec odhadnout, jestli dávka zhruba odpovídá představě a situaci klienta, nebo mohlo dojít k chybě. Tato zkušenost se liší napříč službami, obecně by mělo platit, že by klient měl vidět výpočet pro všechny složky dávky.

Asi nepřiliš početně zastoupenou, ale přesto důležitou situací, která v tuto chvíli není v dávkách řešena, jsou domácnosti s nařízeným domácím vzděláváním, ke kterému je typicky přistupováno u dětí se zásadnějšími zdravotními problémy nebo poruchami chování. A přestože je pak zřejmé, že někdo z rodičů musí vzdělávání realizovat, nemá pak nárok na pracovní bonus, což dávku snižuje pro celou domácnost.

Mimořádná okamžitá pomoc a její nahodilá distribuce

Výkyvy ve výši dávek byly očekávané všemi, včetně autorského týmu reformy.

Z toho důvodu byl navýšen i maximální roční limit dávky mimořádné okamžité pomoci, aby bylo možné nastalé chyby v systému co nejefektivněji řešit.

Tato dávka je také dlouhodobě využívána na zvláštní náklady domácnosti a někdy i po domluvě pravidelně vyplácena jako doplněk běžných dávek v případě zřejmého systémového slepého místa, které úředník uzná.

Může se jednat o příspěvky na nábytek, spotřebiče, ale například i na zdravotní pomůcky, pokud je nepokryjí jiné dávky nebo náklady domácností, které se nevejdou do běžných tabulek a jsou zároveň legitimní.

Zde se ale absence jednotných postupů a metodik projevuje naplno. Přístup je podle zpětné vazby sociálních služeb i rozhovorů s pracovníky ÚP zásadně hodnotově rozdílný.

Úřady práce v rozhovorech popisují hodnocení podle následujících kritérií:

- Ohrožení domácností ztrátou bydlení
- Motivovanost domácností ke změně
- Výše propadu dávky oproti původnímu stavu
- Technické problémy při přidělování dávky

Tato kritéria jsou od sebe ale navzájem zcela odlišná a v některých případech se mohou i vzájemně vylučovat. To vede k situacím, kdy se žadatelé a žadatelky musí spoléhat na štěstí a maximalizovat pokusy o podporu a snahu vyjednávat s úřadem, protože systém přidělování je pro ně zcela nepochopitelný, a celkově není zřejmé, jestli systém při přidělování vůbec existuje.

Zhruba v době vydání textu by měl být realizován příslib odpovědného ministerstva, že žadatelé s významnými propady v příjmech budou cíleně oslovováni a motivováni k podávání žádostí o mimořádnou okamžitou pomoc. Tento záměr byl představen odborné veřejnosti 22. 6. 2026 na osobním setkání. Z toho se dá vyvozovat, že klíčovým „oficiálním“ kritériem je ohrožení domácností významným propadem příjmů. To je však v přímém rozporu s pohledem některých pracovníků a pracovníc úřadu na podobu reformy, kdy na propad dávky hledí jako na situaci řešitelnou větší snahou žadatele a právě podle snahy chtějí případně MOP přidělovat. Není tedy v tuto chvíli zřejmé, jestli a dle jakého principu bude mimořádná pomoc přidělována a jestli v tomto ohledu bude k dispozici centrální závazná metodika.

Přesnost odhadů dopadů reformy

V rámci veřejné debaty o přínosu vydala Platforma pro sociální bydlení ve spolupráci s Centrem pro společenské otázky – SPOT na začátku roku 2025 *rozsáhlou analýzu* možných rizik ve snaze ovlivnit schvalovací proces reformy tak, aby lépe odpovídala situaci na trhu s bydlením. Po roce a půl je možné se k některým predikcím vrátit a vyhodnotit, jak moc odpovídají realitě dávky.

Predikce byly zároveň spojovány se systémovými doporučeními, jak konkrétním problémům předcházet. Vyhodnocením predikce je možné lépe odhadnout, jestli systémová doporučení mohou být stále aktuální pro úpravu dávky do budoucna, nebo je potřeba nad budoucími úpravami přemýšlet ve světle reálných dopadů jinak.

Predikce – Samoživitelky s dětmi ve školním věku nejsou dostatečně chráněny zranitelností.

V tomto ohledu jsme se zákonodárcem nyní ve shodě, že zranitelnost neodpovídá potřebám cílové skupiny.

Upozorňovali jsme na skutečnost, že reforma není přímo zaměřená proti samoživitelům, ale spíš na ně negativně dopadne skrze přehlížení jejich zranitelné situace. Typicky totiž představují samoživitelé malé domácnosti o dvou osobách, pro něž je kvůli systému tvorby normativů uznatelný náklad na bydlení významně podhodnocený. A pokud se na ně tedy pohlíží jako na standardní domácnosti, vycházejí dávky významně pod realitou jejich potřeb.

Nyní bude zranitelnost připadat všem domácnostem samoživitelů do 15 let věku dítěte, což by mělo situaci těchto domácností významněji zlepšit. I když je potřeba říct, že toto tvrzení nemusí automaticky platit, protože i zranitelné domácnosti se v reformě ukázaly jako ztrátové oproti předchozímu stavu. Domácnosti samoživitelů pak proti seniorským domácnostem mají výhodu, že některé z nich mohou alespoň částečně zvedat své příjmy skrz příjem z práce a pracovní bonus.

Predikce – Rodinám s malými dětmi bude pracovní bonus klesat příliš rychle a bude se krátit s rodičovským příspěvkem

Druhou část této obavy vzala poslanecká sněmovna na vědomí již při schvalování reformy a vzájemnému krácení předešla cíleným zvýhodněním domácností s rodičovským příspěvkem skrz jeho započítávání do částky pro vyhodnocení pracovního bonusu.

To, že úplné rodiny pozorují propady dávky, není dané znevýhodněním větších domácností uvnitř systému dávek, ale způsobem určování normativů. Tedy –

je řada rodin, které se příjmy snížily, tento propad ale souvisí spíše se samotným určováním normativů.

Predikce – Jednotlivci zaznamenají zásadní propad příjmů

Zde máme i poměrně obsáhlou zpětnou vazbu z terénu z housing led programů a z kvantitativních dat, kde se situace malých domácností ukazuje jako **nejzávažnější meze**rá dávkové reformy. Malé domácnosti typicky platí v porovnání na jednotku vyšší tržní nájemné. To ale nemusí platit v podporovaném obecním bydlení, kde se často nájem odvozuje od metru čtverečního a je nastavován tak, aby si ho mohly dovolit i velmi chudé domácnosti.

Průměrovaný výpočet normativů ze zaplacených nájmů v daném okrese v kombinaci s nízkým životním minimem způsobuje u těchto domácností **nejzásadnější rozdíl** oproti předešlému stavu. To se propisuje do situace nezranitelných, ale i zranitelných domácností a dopadá na řadu cílových skupin poskytovatelů sociálních služeb, ale i na další lidi, například osoby se zdravotními obtížemi nebo seniorskou populaci.

Predikce – Lidé v exekucích a insolvenčních se budou propadat pod úroveň životního minima

Cílová skupina lidí zatížených exekucemi a insolvenčními se z našich informací z terénu dostává opakovaně, pod hranici životního, často i existenčního minima. To se děje i dalším cílovým skupinám, ale zdaleka ne v takovém rozsahu.

Systémový problém je stále stejný jako v předchozích dávkách – dávky exekuční a insolvenční srážky vůbec neřeší.

To pak způsobuje, že klienti a klientky se v systému propadávají pod úroveň příjmů, které by v systému měly být přijatelné, zkrátka protože si tabulka myslí, že mají nad životní minimum, i když ve skutečnosti jsou hluboko pod ním.

Zde je zásadní, že data MPSV tento propad neukáží a nezachytí, protože o srážkách žadatelů nevědí. O zranitelnosti a propadech této skupiny obyvatelstva se tedy dozvídáme čistě z konkrétních případů a zpětné vazby sociálních služeb a kvantitativně nejsme schopni tyto situace zachycovat mimo kazuistiky a modelové výpočty.

Predikce – osamělým seniorkám a seniorům v energetické chudobě mohou příjmy klesnout zranitelnosti navzdory

U této cílové skupiny došlo k významnějšímu poklesu, než jsme ve výpočtech tvořených na přelomu let 2024 a 2025 odhadovali.

Jak bylo uvedeno dříve, tento propad je zčásti způsobený přijetím poslaneckého pozměňovacího návrhu, který snížil částky energetického paušálu.

Nadále platí, že senioři a seniorky jsou v ČR ohroženi více energetickou chudobou než vysokými nájmy, poněvadž 71 % osamělých seniorů v chudobě nežije v nájmu, ale typicky ve vlastním bydlení, které je ale někdy nedostatečně zateplené, nebo příliš rozsáhlé.

Z tohoto důvodu pro ně není tak efektivní institut zranitelnosti uvnitř dávky, jejich náklady na bydlení totiž často nemusí dosahovat normativního nájemného, tedy jeho navýšení jim v jejich situaci nepomůže. Nízko nastavený energetický paušál se sice se zranitelností zvedá, ale spotřebu – zvláště ve starších, méně energeticky hospodárných bytech a domech – stejně nepokrývá dostatečně. Konstrukce je zde vnitřně konzistentní a zranitelnost by měla řešit situaci seniorů právě skrz štedřejší energetický paušál, zároveň z dat vidíme, že se tak neděje a energetický paušál by tato cílová skupina potřebovala dále upravit.

Záplatová oprava a její dopady

V návaznosti na popsání problémů při první fázi implementace je na místě se zaměřit na rozsah rychlé opravy, kterou formou pozměňovacího návrhu k jiné legislativě schválila Poslanecká sněmovna v červenci 2026.

V obecné rovině je správné říct, že je dobře, že zákonodárci do systému zasahují rychle, aby se dopady změn i rychle propsaly. Propady ve výši výplat totiž můžou způsobit ztrátu bydlení i při jednorázovém výpadku, není tedy důvodné dělat změny s příliš velkým odstupem.

Vzhledem k čerstvosti změny není možné na jistotu spočítat dopad na všechny uvedené skupiny populace, dají se ale odhadnout trendy a možný dopad na v textu rozebrané ohrožené skupiny.

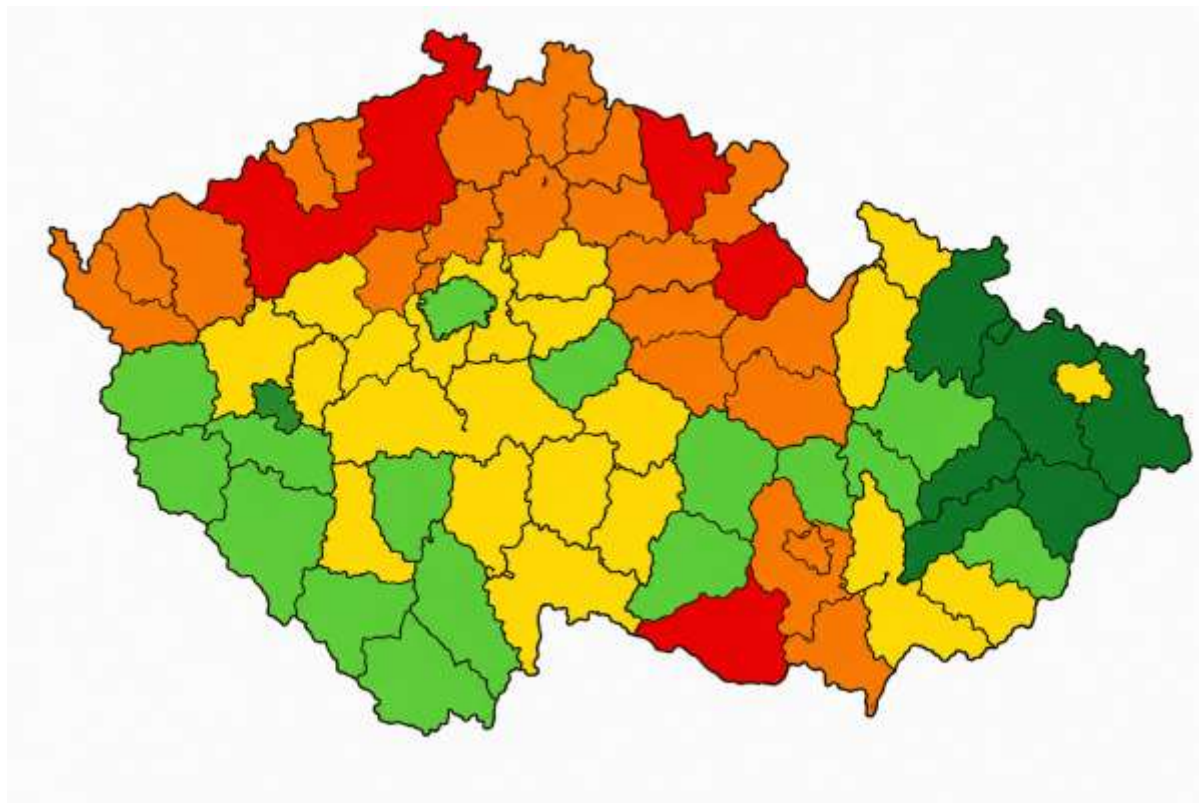
První změnou je rozšíření zranitelnosti domácností samoživitelek na 15 let dítěte včetně. Zde je přínos zřejmý, ačkoliv změna neřeší systémové příčiny propadu příjmu těchto domácností, cílená podpora jedné z nejvíc zasažených typů domácnosti může být funkční záplatou.

Druhá změna je komplexnější. Rozšiřuje počet kategorií normativů z původních tří na aktuálních 77. Tedy odebírání původní koncept „Malé obce, krajská města, Praha + Brno“, a místo toho používá územní celky původních okresů.

Cílem této úpravy je lépe dávky územně zacílit. Což dává smysl, jednou z kritik, kterou jsme vůči původní reformě aplikovali, byla právě velmi rozdílná hladina cen bydlení v různých městech stejné velikosti.

Změna bude znamenat navýšení normativů především ve větších, dražších městech a v jejich okolí. Snížení se naopak dotkne většiny severních Čech, Moravskoslezského kraje a města Brna.

Mapa č. 1: Odhad změny normativů na bydlení po změně systému jejich výpočtu

Zdroj: MPSV

Důležité je ale říct, že dopad na cílové skupiny rozebrané v tomto textu ve většině případů nebude zásadní. Jedná se totiž o široký zásah napříč všemi cílovými skupinami, který vzhledem k setrvání u stejného způsobu sběru dat nezpůsobí významnější navýšení normativů. Někde naopak dojde k výraznějšímu propadu.

Dopad na Brno

Brno je jedním z příkladů měst, kde se projeví rozdíl mezi daty čerpanými z vyplácených příspěvků a realitou nájemního trhu. U dvoučlenné nezranitelné domácnosti je například nový normativ nastavený o zhruba 1000 korun níž, přitom ze sociálních služeb poskytujících podporu v bytech na komerčním trhu máme zprávy, že dávky se už nyní snížily oproti předchozímu stavu, a další snížení dále zvedá ohrožení ztráty bydlení domácností.

Zkreslení je zde způsobené pravděpodobně relativně velkým obecním bytovým fondem města Brna, které má stejně městských bytů jako výrazně větší Praha. V situaci, kdy byla tato dvě města ve stejné kategorii pro výpočet normativů, snižovalo pak Brno společný normativ, a rozdělení tedy může dávat smysl. Propad bude ale zřejmě neoprávněně velký, protože rozdíl v nájmech bytů, kam jsou vypláceny dávky, bude kvůli většímu množství městských bytů významnější než rozdíl na komerčním nájemním trhu. A stále platí, že je potřeba chránit především nájemníky a nájemnice bez možnosti bydlet v levnějším než komerčním bytě.

Dopad na Prahu

Pro situaci Prahy je změna naopak velmi žádoucí a funkční. Dává smysl, aby nejdražší město v ČR mělo svoji samostatnou kategorii, a zvýšení dávek je v hlavním městě žádoucí, protože krize bydlení zde zásadně doléhá i na střední třídu a nízkopříjmové domácnosti, které jsou pro chod města klíčové, a v tuto chvíli potřebují státní podporu.

Podpora pro řadu ohrožených domácností nejspíš nebude dostatečná, dá se očekávat navýšení dávek v řádu 500–2000 korun měsíčně, což stále neodpovídá situaci domácností v komerčních nájmech.

Zde už je ale třeba připustit i skutečnost, že příspěvky na bydlení nejsou řešením krize bydlení, ale spíše podporou stability pro ohrožené domácnosti, a Praha zásadně potřebuje zlepšovat dostupnost bydlení, protože dávkový systém nemůže být řešením pro krizi bydlení v celém městě.

Dopad na Plzeň

Navýšení normativů pro Plzeň v rozsahu 800–2000 korun působí taktéž dobře, protože Plzeň je jedno z měst s nejvyšší hladinou tržních nájmů, tedy bylo nejvíce trestáno na spojených normativech pro všechna krajská města.

Od sociálních služeb máme v tomto ohledu pozitivní zpětnou vazbu, že navýšení normativu by mělo zhruba vyrovnat většinu ztrát, co u svých klientů pozorují. Zároveň je na místě zmínit, že sociální služby velkou část rozhodnutí stále definitivně nemají, protože se proti řadě rozhodnutí odvolaly a to obzvláště proti těm, co stanovují dávku velmi nízko.

Dopad na Liberec

Město Liberec zůstane z hlediska normativů na prakticky stejné úrovni, rozdíly jsou v rámci jednotek stovek korun. Což je na jednu stranu dobrá zpráva, protože naše původní očekávání při zveřejnění nového způsobu počítání normativů byl plošný propad v celých Severních Čechách, včetně větších měst, která mají hladinu komerčních nájmů relativně vysokou. Na druhou stranu ale stále platí, že od sociálních služeb, které v Liberci působí, máme zpětnou vazbu na vývoj dávky spíše negativní oproti dávce předešlé, a zároveň se jedná o město se značným rozsahem sociálního vyloučení. Stejně normativy jako doted' tak znamenají přetrvání stavu přinejmenším do širší legislativní úpravy normativů.

Nutné změny v systému

Velká část vyjmenovaných problémů je systémových a leží v nastavení dávky jako takové.

Proto zde v textu především zopakujeme doporučení k úpravě DSSP, která vycházejí z potřeb ohrožených skupin obyvatelstva.

Změna ve vyhodnocování dat a tvorbě normativů

Všechny úpravy dávky v současném systému budou narážet na stejný problém – data k určení normativů neodpovídají reálným cenám na nájemním trhu. To není řešitelné větším rozdělením okresů, rozšiřováním zranitelnosti ani jinými dílčími zásahy do výpočtu dávky.

Data nijak nefaktorující tržní hladinu budou zpravidla tvořit normativy nepřesné vůči podobě trhu s bydlením.

To je samo o sobě vidět i na nově určených normativech, které jsou na základě způsobu sběru dat velmi volatilní a určují normativy nelogicky už na první pohled. Například totiž v řadě okresů určují normativ tak, že domácnosti o čtyřech a více členech by měly mít nižší normativ než tříčlenné domácnosti. Na předcházení této absurditě byl přijat poslanecký pozměňovací návrh ministra Juchelky, který v takových případech určuje jako normativ vyšší částku, ale už to, že taková situace nastává ve více okresech ukazuje, že normativ je konstruován z velmi nepřesných dat. To může způsobovat velmi zkreslené situace v menších okresech, ale i ve velkých městech s rozsáhlejším obecním bytovým fondem. Obecní bytový fond totiž může cenovou hladinu zkreslovat, a řada potřebných bude bohužel zároveň vždycky v situaci, kdy jejich žádost zůstane v pořadníku. V minulosti jsme k tvorbě normativů doporučovali využívání cenové mapy Ministerstva financí, která sleduje aktuální hladinu tržních nájmů a čtvrtletně se aktualizuje, což zajišťuje obstojnou přesnost.

Tato varianta je z našeho pohledu stále nejrozumnějším řešením, ale zároveň platí, že plné použití cenové mapy namísto dat o vyplácených příspěvcích není jedinou možností. Datové vzorky se dají kombinovat, výši nájmu je možné faktorovat do výpočtu normativu a podobně. Zkrátka klíčové je zachytávat ceny komerčních nájmů v dané obci a zohledňovat je při tvorbě dávkové politiky, cest, jak toho dosáhnout, je více.

Zahrnutí insolvencí a exekucí do výpočtu dávek

V případě insolvencí a exekucí se nejedná o nově vzniklou chybu, dávky zadluženost žadatelů přehlížely vždycky.

Se snížením normativů začaly ale vznikat opakované a systémové situace, kdy se zadlužené domácnosti dostávají hluboko pod životní minimum.

To vycházelo z dřívějšího modelování, nyní už máme i zpětnou vazbu od skutečných klientů dávkového systému a vzhled do jejich hospodaření, které je prakticky neudržitelné, respektive musí se opírat o charitativní bezplatnou podporu v zajištění zcela základních potřeb.

Legislativní způsoby, jak této změny docílit, existují, v legislativním procesu schvalování DSSP byla podána řada návrhů, která by částečné zahrnutí insolvencí umožnila. Změnu je možné udělat samozřejmě komplexněji, cílem je opět dosáhnout částečného, nikoliv plného zápočtu srážek, aby byla finanční situace domácnosti lépe reflektována a zároveň aby nebyly veřejné peníze bez rozmyslu používány na splácení dluhů.

Zahrnovat pouze insolvence může vytvářet pozitivní motivaci do ní vstupovat, alespoň omezené započítávání exekucí by mohlo mít humanitární charakter, protože domácnosti v exekucích skutečně končí finančně mimo možnosti pokrývat základní potřeby.

Využívání možnosti přímé úhrady

Sociálním službám a klientům bez kompetencí k zodpovědnému hospodaření s vlastními prostředky by zásadně pomohla možnost zasílat složku bydlení rovnou majiteli. Legislativně tato možnost existuje, ale k červenci 2026 podle úřadů práce v systému stále “neexistuje tlačítko”, i když by k tomu pracovníci byli svolní.

Tuto funkci přitom široce využívaly ve spolupráci s ÚP sociální služby i obce, pro které se jedná o spolehlivý způsob spolupráce s klienty, kteří si bez tohoto nástroje nemusí být schopni bydlení udržet, přestože jim na něm záleží. Funkce by zároveň neměla být pro úřady nijak složitá.

Tím, že je to možnost na uvážení jednotlivých pracovníků a pracovníc, není možné dodržování legislativy v tomto případě vymáhat. Je to tedy změna softwarového rozhraní, která ale trvá již velmi dlouho a zásadně komplikuje fungování v terénu.

Zamezení možnosti odebrat složku bydlení při vyřazení z ÚP

Odebírání dávek při domnělé nespolupráci s úřadem práce řeší sociální pracovníci a pracovnice běžně a řešili to i před DSSP.

Klienti mohou ztratit nárok na dávku na období 3–6 měsíců, což je z hlediska udržení bydlení zcela zásadní časový úsek.

Opět je zde ale zásadní rozdíl, že nově je možné odebrat i částku určenou k zaplacení bydlení, což může být velmi ohrožující, obzvláště pro domácnosti, ve kterých jsou děti.

Je dobře, že oproti původnímu návrhu DSSP byly schváleny změny, které vyřazování při domnělé nespolupráci zjemňují, přesto se ale může ztráta příjmů týkat řady domácností, u kterých to není důvodné. Nespolupráce totiž u klientů a klientek sociálních služeb není způsobena nezájmem či leností, ale sníženými kompetencemi, duševním onemocněním nebo traumatem, které mohou způsobovat, že lidé v komunikaci s úřady selhávají. V takovou chvíli potřebují podporu, nikoliv trest. A i když je pochopitelné, že úřad potřebuje vyžadovat a vynucovat si spolupráci, odebrat člověku prostředky na bydlení spolupráci s domácností zpravidla pouze zhorší, úřad má jiné nástroje, jak spolupráci podporovat.

Doporučení pro příjemce a spolupracující odborníky

Vzhledem k absenci dostupných veřejných metodik, které se mají zveřejnit nejdříve na podzim tohoto roku, není možné dát mnoho doporučení kolem konkrétních situací. Jak již bylo zmíněno dříve, mnoho zkušeností je v tuto chvíli spíš žitou zkušeností a dobrou praxí terénních služeb, která ale nemusí být stoprocentně aplikovatelná napříč republikou.

Přesto je ale možné několik dobrých zkušeností a doporučení předat:

Podávat žádost o MOP

Jak bylo popsáno, zkušenosti, přístupy a i ideové záměry kolem přiznávání žádostí se liší pracoviště od pracoviště. Což je na jednu stranu kritika nepředvídatelnosti systému, na druhou stranu to umožňuje zkoušet řešit i zdánlivě neřešitelné situace. Přinejmenším část systému dává najevo postoj, že mimořádná okamžitá pomoc může být cíleně určena pro domácnosti zasažené propady příjmů vlivem přechodu na DSSP na časově omezené období. Očekáváme, že tato podpora, ve chvíli kdy bude přidělována, bude vyplácena maximálně do října, kdy mají být naplno implementovány aktuálně schválené změny. Dává smysl tedy žádosti podávat teď, ale i nadále ve všech situacích, na které DSSP dostatečně nemyslí.

Odvolávat se při dojmu špatného výpočtu

Vzhledem k tomu, že v rozhodnutích o výši dávky není rozepsán výpočet, ani výše jednotlivých složek dávky, není jednoduché objevit chybu v přiznané dávce. Určitě ale víme, že se chyby v rozhodnutích dějí, což je pochopitelné u každého složitého systému vyhodnocujícího stovky tisíc případů. V takovou chvíli je správné se odvolat. Nízkou dávkou je částečně možné identifikovat skrz výpočet přes oficiální kalkulačku MPSV, případně neoficiální kalkulačku Platformy, centra

SPOT a České asociace streetwork ve chvíli, kdy ji aktualizujeme na nově fungující systém okresů.

Může se stát, že se bude mýlit kalkulačka, a nikoliv vyhodnocující úředník. U obou zmíněných kalkulaček víme o situacích, kdy počítaly chybně, ale jejich používání může být indikátorem, zvláště ve chvíli, kdy vychází výsledek o vyšší stovky korun a více rozdílně.

Posílat dotazy přímo na MPSV

Na základě způsobu zpracovávání dotazů formou otázek a odpovědí v tomto případě doporučujeme postup při zásadních metodických nejistotách kontaktovat přímo Odbor nepojistných sociálních a rodinných dávek při MPSV, případně Generální ředitelství ÚP. Zvláště pro větší NNO nebo obce to může být způsob, jak se dostat do řešení opakovaně vznikající situace a dopomoci standardizaci v konkrétní situaci.

Závěr

Nová dávka v aktuální podobě neodpovídá potřebám žadatelů ani z hlediska výše normativů, ani z hlediska kvality a předvídatelnosti systému.

Je dobře, že vláda do systému hned zkraje zasahuje a řeší některé nespravedlnosti, zároveň rozdělení normativů podle okresů část problémů zlepšuje, ale vytváří úplně nové nežádoucí problémy, jako je třeba neopodstatněný propad normativů v Brně.

Velká část metodických pokynů je stále nejasná, tedy je na občanské společnosti a dalších analýzách, aby nadále implementaci sledovaly a upozorňovaly na posun ve zde pojmenovaných problémech, případně popisovaly nové vzniklé.